

<https://jrl.ui.ac.ir/?lang=en>

Journal of Researches in Linguistics
E-ISSN: 2322-3413
14(2), 25-46
Received: 03.01.2023 Accepted: 19.02.2023

Research Paper

A Gender- and Age-Based Study of “Hedges” in the Speech of Persian Speakers

Zahra Khaleqi

MA student of General Linguistics, Department of Linguistics, Faculty of Literature and Humanities, Bu-Ali Sina University, Hamedan, Iran
z.khaleqi@ltr.basu.ac.ir.com

Ava Imani

Assistant Professor of General Linguistics, Department of Linguistics, Faculty of Literature and Humanities, Bu-Ali Sina University, Hamedan, Iran
ava.imani@basu.ac.ir

Abstract

The present research aims to examine and classify "hedges" through investigating the effect of "gender" and "age" on the use of this linguistic category in the everyday speech of Persian speakers. To this end, a researcher-made questionnaire was designed and randomly distributed among 523 Persian speakers in 4 different age groups (15-25, 26-35, 36-45, and 45 years and older). As far as it is concerned to the methodology, it is questionnaire-based survey benefiting from the qualitative components and quantitative analysis. The theoretical framework was based on Hyland's (1996) and Varttala's (2001) classifications of hedges. The statistical tests including T-test, ANOVA, and Tukey were used for data analysis. The findings showed that women used "evidential verbs" more than men to show their uncertainty, while the opposite was true for "judgmental verbs". Furthermore, the statistical analysis revealed that there was a significant difference in the use of "judgmental, modal, and evidential verbs" among participants in different age groups. Finally, the results indicated that Persian speakers used only five groups of Hyland's and Varttala's hedging classifications in their everyday speech.

Keywords: Hedges, Gender, Age, Hyland's Model, Persian

Introduction

Language, as a means of communication, is continually influenced by the society, that's why the reflection of social variables in our everyday speech is inevitable. Among different social factors, the sociolinguist researchers have far investigated the correlation between "gender", "age" and some linguistic categories, such as "hedges" to examine the men and women's linguistic features. The notion of "hedges" was first introduced by Lakoff (1973: 471) to describe "words whose job is to make things more or less fuzzy." On the other hand, Hyland (1996: 3) points out "a hedge is ... any linguistic means used to indicate either a lack of complete commitment to the truth of a proposition or the desire for not expressing that commitment categorically". Since then, hedging has been investigated by the linguists and different views have been expressed about this linguistic category. Nevertheless, not much research in the Persian language has been conducted to investigate the effect of "gender" and "age" on the use of "hedges" in the everyday speech of Persian speakers (see Amouzadeh and Zareifard, 2019).

The present paper sets out to study a gender- and age-based investigation of "hedges" in the speech of Persian speakers and to find the answers to the following questions: 1) How does "gender" affect the use of "hedges" in the everyday speech of Persian speakers? 2) What is the effect of "age" on the use of "hedges" in men and women's speech? 3) Which types of "hedges" do the Persian speakers use in their everyday speech?

*Corresponding author

Materials and Methods

The present study is a field survey research benefiting from the qualitative components and the quantitative approach. The aim of the research is to do a sociolinguistic analysis of “hedges” focusing on the “gender” and “age” of the Persian-speakers. To this end, a researcher-made questionnaire was designed and randomly distributed among 523 Persian speakers in 4 different age groups (15-25, 26-35, 36-45, and over 45 years old). The theoretical framework of the research is based on the classification of hedging proposed by Hyland (1996) and Varttala (2001). An integrated classification of both views was proposed for data collection, in which the hedges were categorized in 6 types as follows: 1) judgmental main verbs; 2) evidential main verbs; 3) adverbs; 4) adjectives; 5) nouns; and 6) modal verbs. Moreover, the examples of hedges included in the questionnaire were selected through interviewing with the Persian speakers and randomly gathered from 6 Persian novels as follows: 1) *Sag va Zemestan-e Boland*; 2) *Sang-e Sabour*; 3) *Jazireh Sargardani*; 4) *Savushun*; 5) *Hekayat-e Golha-ye Raziyan*; and 6) *Fereydoon Se Pesar Dasht*.

Since no hedges were found for the categories of nouns and adjectives, it was attempted to extract a comprehensive list of different hedges in the spoken Persian through including an open question in the questionnaire. Subsequently, the statistical tests, including T-test, ANOVA, and Tukey, were used to analyze the data.

Discussion of Results and Conclusion

The present paper was carried out to measure the dependence or the correlation between gender and the use of hedges in men and women’s speech and to identify the different types of hedges used by the Persian speakers. As with gender, the findings showed that there was no significant difference between the men and women in the use of hedges ($P=0.68>0.05$). The results are summarized in Table 1.

Table 1- The total amount of use of hedges in men and women’s speech

	Gender	N	Average	SD	SE of the average	T	DF	Significance level
Hedges	female	264	3.2050	.58064	.03574	-.410	521	.682
	male	259	3.2273	.66237	.04116			

Despite the fact that the total amount of use of hedges between the men and women did not differ significantly, the one-by-one analysis of the questioned hedges showed that “gender” was an effective factor regarding the two particular hedges of “*goman mikonam*” and “*engar/engari*” ($P<0.05$). The results also indicated that the female participants used “*engar/engari*” more frequently than their male peers in their everyday speech, while the opposite was true for “*goman mikonam*”. To be more precise, the men used judgmental main verbs more frequently compared to the other types of hedges to express their uncertainty, while the women used the category of evidential main verbs more than the others.

In response to the second question, the results revealed that the difference between the age groups in using hedges was not significant as the p-value of the ANOVA test was more than 0.05 (see Table 2).

Table 2- The total average use of hedges in different age groups

Age group	N	Average	SD	F	Significance level
15-25	108	3.3194	.61815	1.915	.126
26-35	167	3.2268	.57978		
36-45	125	3.1260	.67772		
45 and older	123	3.2022	.61457		

Additionally, the individual analysis of hedges showed that the usage of “*shayad*” “*be nazaram/be nazar mirese*,” “*engar/engari*,” “*goman mikonam*,” and “*migan/mesle inke*” was significantly different among the different age groups. Consequently, the Tukey test was carried out to evaluate the use of hedges between each two age groups. The two-by-two comparison of the age groups indicated that the participants aged 15-25 years used the modal verb “*shayad*” and the judgmental verb “*be nazaram/ be nazar mirese*” more frequently than the participants over 45 years old. The youngest group used the evidential verb “*engar/engari*” more than the participants aged 36 years and older. It was also found that the oldest group used “*goman mikonam*” more than the other age groups to express hedges in their everyday speech. However, there was no significant difference in the usage of the evidential verb “*migan/mesle inke*” among different age groups.

Moreover, it was revealed that the Persian speakers only used 5 types of hedges in their everyday speech. Besides, some participants had mentioned the phrase “*inshallah*” to express their tentativeness. As the phrase is equivalent to the conditional sentence “god-willing” in Persian, it might be considered as an example of hedges in the category of nouns.

Finally, the results showed that women used evidential verbs more than the men to express their uncertainty, while the opposite was true for judgmental verbs. Furthermore, it was found that there was a significant difference in the use of judgmental, modal, and evidential verbs among the participants in different age groups and the Persian speakers used only 5 types of Hyland and Varttala’s hedging classifications in their everyday speech.

References

- Amine, W. (2019). A gender-based study of hedging in selected TV interviews in Arabic: A new approach to hedging. *CDELT Occasional Papers in the Development of English Education* 66(2), 623-647. doi: 10.21608/opde.2019.126889.
- Amouzadeh, M., and Zareifard, R. (2019). Interactional metadiscourse of gender in Persian: The case of conference presentations. *Pragmatics and Society* 10(4), 512-537. Doi.org/10.1075/ps.16049.
- Brown, P., and Levinson, S. (1987). *Politeness: Some universals in language usage*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Coates, J. (1998). *Language and Gender: A reader*. Oxford: Oxford University Press.
- Gholi Famian, A., and Kargar, M. (2013). The analysis of book review Articles in Iranian linguistics journals based on Hyland's metadiscourse model. *Journal of Researches in Linguistics* 5(9), 52-37. [In Persian]
- Hayward, M. (2003). Are texts recognizably gendered? an experiment and analysis. *Poetics* 31, 87-101.
- Holmes, J. (2013). *An Introduction to Sociolinguistics* (4th ed.). London: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315833057>.
- Hyland, K. (2005). Stance and engagement: A model of interaction in academic discourse. *Discourse Studies* 7(2), 173-192.
- Hyland, K. (1998). *Hedging in Scientific Research Articles*. Netherland: John Benjamins Publishing Company.
- Hyland, K. (1996). Talking to the academy: Forms of hedging in science research articles. *Written Communication* 13(2), 251-281.
- Lakoff, G. (1973). Hedges: A study in meaning criteria and the logic of fuzzy concepts. *Journal of Philosophical Logic* 2(4), 458-508.
- Lakoff, R. (1975). *Language and Woman's Place*. New York: Harper & Row.
- Lakoff, R. T., and Bucholtz, M. (2004). *Language and Woman's Place: Text and Commentaries*. Oxford: Oxford University Press.
- Livytska, I. (2019). The use of hedging in research articles on applied linguistics. *Journal of Language and Cultural Education* 7(1), 35-53. <https://doi.org/10.2478/jolace-2019-0003>
- Mahmoodi-Bakhtiari, B., and Dehghani, M. (2014). The relationship of language and gender in the contemporary Persian novels: A study of six works. *Journal of Woman in Culture Arts* 5(4), 543-556. doi: 10.22059/jwica.2014.50244. [In Persian]
- Mirdehghan M., and Imani, A. (2012). Gender differences in the usage of Farsi lexicon within CDI framework: A case study in a pair of twins. *Language Related Research* 3(1), 193-223. [In Persian]
- Namaziandost, E., and Shafiee, S. (2018). Gender differences in the use of lexical hedges in academic spoken language among Iranian EFL learners: a comparative study. *International Journal of Research in English Education (IJREE)* 3(4), 63-80.
- Poynton, C. (1989). *Language and Gender: Making the Difference*. Australia: Deakin University Press.
- Samaie, M., Khosravian, F., and Boghayeri, M. (2014). The frequency and types of hedges in research article introductions by Persian and English native authors. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 98, 1678-1685. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.03.593>.
- Tasalli Bakhsh, F., and Changizi, E. (2021). Grammaticalization process of engâr / engâri. *Language Research* 11(2), 49-72. doi: 10.22059/jolr.2020.295879.666571. [In Persian]
- Varttala, T. (1999). Remarks on the communicative functions of hedging in popular scientific and specialist research articles on medicine. *English for Specific Purposes* 18(2), 177-200. [https://doi.org/https://doi.org/10.1016/S0889-4906\(98\)00007-6](https://doi.org/https://doi.org/10.1016/S0889-4906(98)00007-6).
- Varttala, T. (2001). *Hedging in Scientifically Oriented Discourse. Exploring Variation According to Discipline and Intended Audience*. PhD Dissertation. Tampere University Press.
- Wang, S.-P., and Tatiana, K. (2016). Corpus research on hedges in linguistics and EFL journal papers. *International Journal of Education*, 9(1), 45-52.

مقاله پژوهشی

بررسی تأثیر «جنسیت» و «سن» بر کاربرد «تردیدنماها» در گفتار فارسی‌زبانان

زهرا خالقی*

آوا ایمانی**
id

چکیده

هدف از پژوهش حاضر تحلیل و طبقه‌بندی «تردیدنماها» و بررسی تأثیر دو عامل «جنسیت» و «سن» بر کاربرد این مقوله زبانی در گفتار روزمره زنان و مردان فارسی‌زبان است. به منظور نیل به هدف مذکور، یک پرسشنامه محقق-ساخته طراحی و به صورت تصادفی بین ۵۲۳ زن و مرد فارسی‌زبان در ۴ گروه سنی مختلف (۱۵-۲۵ سال، ۲۶-۳۵ سال، ۳۶-۴۵ سال و بالای ۴۵ سال) توزیع شد. به لحاظ روش‌شناسی، پژوهش حاضر میدانی و از نوع پیمایشی است و از مؤلفه‌های کیفی و رویکرد کمی بهره می‌گیرد. پس از استخراج انواع تردیدنماها از گفتار گویشوران مذکور از طریق پرسشنامه، به دسته‌بندی و توصیف آن‌ها پرداخته شد و در ادامه، بر مبنای آرای هایلند (1996) و وارتالا (2001) و با بهره‌گیری از آزمون‌های آماری تی، توکی و آنووا به تحلیل تردیدنماها پرداختیم. یافته‌ها و نتایج تحلیل‌های آماری حاکی از آن است که زنان بیشتر از مردان از «افعال گواه‌نما» برای نشان دادن تردید استفاده می‌کنند و میزان کاربرد «افعال قضاوتی» در مردان بیشتر از زنان است. همچنین، نتایج نشان داد که به لحاظ آماری میان استفاده از انواع تردیدنماها، شامل «افعال قضاوتی»، «افعال وجهی» و «گواه‌نماها» در گروه‌های سنی مختلف تفاوت معناداری وجود دارد و گویشوران زبان فارسی فقط پنج دسته از انواع تردیدنماهای مورد نظر هایلند و وارتالا را در گفتار روزمره خود به کار می‌گیرند.

کلیدواژه‌ها: تردیدنما، جنسیت، سن، الگوی هایلند (1996)، زبان فارسی

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

۱. مقدمه

زبان به‌عنوان ابزار برقراری ارتباط در جوامع زبانی همواره تحت تأثیر ویژگی‌ها و متغیرهای اجتماعی قرار دارد. انعکاس برخی از این متغیرهای اجتماعی در زبان و چگونگی به‌کارگیری مقوله‌های زبانی مختلف در ارتباط‌های زبانی و بافت‌های کلامی توسط گویشوران زن و مرد، امری اجتناب‌ناپذیر است که توجه پژوهشگران بسیاری را به خود جلب کرده است (میردهقان و ایمانی، ۱۳۹۱؛ محمودی بختیاری و دهقانی، ۱۳۹۲؛ Lakoff, 1975; Poynton, 1989; Coates, 1998; Hayward, 2003; Lakoff & Bucholtz, 2004; Holmes, 2013; Mirdehghan & Imani, 2012). در میان عوامل اجتماعی متعددی که تاکنون مورد مطالعه قرار گرفته‌اند، «جنسیت» به‌عنوان یک متغیر حائز اهمیت، سهم بزرگی را به خود اختصاص داده است. بررسی وجود یا عدم وجود ارتباط میان کاربرد مقوله‌های زبانی مختلف با عامل «جنسیت»^۱، بررسی ویژگی‌های زبان زنان و مردان و تبیین چگونگی این تفاوت‌ها از جمله مسائل مهمی است که پژوهشگران حوزه زبان‌شناسی اجتماعی بر آن تمرکز کرده‌اند. لیکاف و باچولتر (2004) در همین راستا، مقوله‌ها و ویژگی‌های مختلفی را برای زبان زنان و مردان عنوان می‌کنند: استفاده از تردیدنماها،^۲ دشواژه‌ها،^۳ رنگ‌واژه‌ها و صفات خاص، پرسش‌های ضمیمه‌ای،^۴ تکیه تأکیدی،^۵ گفتار غیرمستقیم و صورت‌های مؤدبانه از جمله این ویژگی‌ها هستند.

در این میان، مقوله «تردیدنماها» نیز به‌طور خاص، توجه زبان‌شناسان و محققین بسیاری را به خود معطوف کرده است. به‌عنوان مثال، در ارتباط با عبارات تردیدنما، هولمز (2013) همسو با لیکاف و باچولتر (2004) معتقد است که به‌طور کلی این گونه عبارات زبانی را می‌توان به دو دسته تردیدنماها^۶ و تصدیق‌گرها/یقین‌نماها^۷ تقسیم کرد که به ترتیب ابزارهایی برای کاستن اطمینان گفتار و یا تایید بیشتر آن به‌شمار می‌آیند. هولمز (2013:302) اذعان می‌دارد که طبق استدلال لیکاف و باچولتر (2004) هر دو دسته این توصیف‌گرها نشان از گوینده‌ای نامطمئن دارند. به عبارت دقیق‌تر، تردیدنماها به وضوح نشان‌دهنده عدم اطمینان هستند و تصدیق‌گرها نیز نشان می‌دهند که گوینده پیش‌بینی می‌کند که مخاطبش قانع نخواهد شد، بنابراین از تصدیق‌گرها استفاده می‌کند تا با افزودن بر قطعیت کلام، جدی گرفته شود.

علاوه بر «جنسیت»، عامل اجتماعی دیگری که بر کاربرد زبان تأثیرگذار است، متغیر «سن» است که می‌تواند به شکل‌های گوناگون در سطوح مختلف زبان (اعم از انتخاب واژگان، اصطلاحات و تکیه کلام‌ها، و یا در سطح دستور زبان و ساخت‌های زبان) بروز پیدا کند. به بیان دیگر، ویژگی‌های زبان کودکان با زبان یک نوجوان متفاوت است و ویژگی‌های زبان نوجوانان نیز با ویژگی‌های زبانی یک فرد بالغ (بزرگسال) و افراد میانسال یکسان نیست. بر همین اساس، یکی از فرضیه‌های پژوهش حاضر این است که نحوه به‌کارگیری مقوله زبانی «تردیدنماها» در گروه‌های سنی مختلف با یکدیگر تفاوت معناداری دارد و فرضیه دیگر، تأثیر احتمالی عامل «جنسیت» بر به‌کارگیری این مقوله زبانی است.

هدف کلی از پژوهش حاضر تحلیل ویژگی‌های زبانی گفتار روزمره زنان و مردان فارسی‌زبان تحت تأثیر دو متغیر «جنسیت» و «سن» است. در جستار حاضر صرفاً به بررسی مقوله «تردیدنما» و ارتباط آن با دو متغیر مذکور می‌پردازیم و تحلیل سایر مقوله‌های زبانی مدنظر لیکاف و هولمز را به پژوهش‌های آتی موکول می‌کنیم. بدین ترتیب، مسئله اصلی پژوهش حاضر بازنمایی مقوله «تردیدنماها» در گفتار گویشوران فارسی‌زبان تحت تأثیر دو عامل «جنسیت» و «سن» به‌عنوان مهم‌ترین متغیرهای اجتماعی و تحلیل تفاوت‌های آنهاست. این پژوهش به منظور پاسخگویی به پرسش‌های ذیل انجام می‌پذیرد:

۱. جنسیت چگونه بر میزان فراوانی و کاربرد انواع «تردیدنماها» در گفتار روزمره گویشوران فارسی‌زبان تأثیرگذار است؟

۲. سن به‌عنوان یک متغیر میانی اجتماعی، چه تأثیری بر کاربرد «تردیدنماها» در گفتار فارسی‌زبانان دارد؟

۳. گویشوران فارسی‌کدام دسته از «تردیدنماها» را در گفتار خود به‌کار می‌گیرند؟

مقاله حاضر مشتمل بر شش بخش است. پس از مقدمه، مبانی نظری تحقیق با محوریت آرای هایلند (1996) و وارتالا (2001) را به بحث خواهیم گذاشت. به دنبال این بخش، روش انجام پژوهش و چگونگی گردآوری داده‌ها مطرح خواهد شد و سپس تحلیل داده‌ها ذیل دو بخش معزای «جنسیت» و «سن» ارائه می‌شود. بخش آخر این مقاله به نتیجه‌گیری اختصاص دارد.

^۱ منظور جنسیت زیست‌شناختی (biological gender) کاربران زبان است که مقوله‌های زبانی مختلف را در گفتارشان به‌کار می‌گیرند.

^۲ hedges

^۳ taboo words

^۴ tag questions

^۵ emphatic stress

^۶ hedging devices

^۷ boosting devices

۲. پیشینه پژوهش

با وجود آن که مقوله «تردیدنما» مدت‌ها پیش وارد مباحث زبان‌شناسی شده است، شمار مطالعات انجام‌شده در این حوزه در زبان فارسی قابل توجه نیست و اندک پژوهش‌های صورت گرفته نیز عمدتاً مقوله «تردیدنما» را صرفاً در متون و بافت‌های علمی بررسی کرده‌اند که در ادامه همین بخش برخی از مهمترین آنها را به اختصار برمی‌شماریم. علاوه بر این، تاکنون دسته‌بندی دقیق و مشخصی از نشانگرهای تردید در زبان فارسی ارائه نشده است. پژوهش پیش‌رو در صدد آن برآمده تا با تمرکز بر دو متغیر «جنسیت» و «سن» به بررسی چگونگی کاربرد «تردیدنماها» در گفتار فارسی‌زبانان پردازد و از این رهگذر، خلاء موجود در پژوهش‌های پیشین را پر کند. در ادامه برخی از مهمترین پژوهش‌های انجام شده در خصوص تردیدنماها را از نظر می‌گذرانیم:

امینه (2019: 623) تردیدنماها را با تکیه بر عامل «جنسیت» در چند مصاحبه تلویزیونی گزینش شده به زبان عربی بررسی کرده است. در این تحقیق با استفاده از اصل ادب **براون و لویسنس**^۱ (1987) و ترکیبی از طبقه‌بندی‌های تردیدنماها، هر گونه ابزار و امکاناتی که به نوعی نشان‌دهنده تردید و یا یقین هستند^۲ و همچنین، نقش آن‌ها در بافت، مورد بررسی قرار گرفته است. نتایج این تحقیق حاکی از آن است که مردان نسبت به هم‌تایان زن، از تردیدنماهای بیشتری استفاده می‌کنند. یافته‌های این پژوهش با آنچه **لیکاف** (1975) عنوان می‌کند در تضاد است؛ چرا که لیکاف ادعا می‌کند زنان نسبت به مردان تمایل بیشتری برای استفاده از «تردیدنماها» دارند. بعلاوه، این پژوهش نشان می‌دهد که بافت، عامل مهمی در تعیین نوع و بسامد «تردیدنماها» در گفتار است.

لیویتسکا (2019) انواع و بسامد تردیدنماهای به کاررفته توسط نویسندگان مقالات پژوهشی دانشگاهی به زبان انگلیسی را در حوزه زبان‌شناسی کاربردی بررسی کرده است. پیکره‌ی این تحقیق شامل ۲۰ مقاله پژوهشی در ۴ موضوع است که بصورت تصادفی از مجلات با دسترسی رایگان انتخاب شده‌اند. برای تعیین نوع و بسامد کاربرد تردیدنماها در مقالات از چهارچوب نظری **هایلند** (1996) استفاده شده است. یافته‌ها نشان می‌دهد تردیدنماهای خواننده‌محور عمده‌ترین نوع «تردیدنما» را در مقالات حوزه زبان‌شناسی کاربردی تشکیل می‌دهند و این گونه تردیدنماها در متون زبان‌شناسی کاربردی وابسته به موضوع هستند، به گونه‌ای که حتی در درون یک حوزه نیز از نظر رده‌بندی، بسامد و توزیع متغیر هستند (Livvytska, 2019: 35-37).

ونگ و تاتیانا (2016) در پیکره‌ای شامل ۷۵۰ مقاله پژوهشی از ۱۵ مجله برجسته در زمینه زبان‌شناسی و آموزش زبان انگلیسی^۳ به بررسی ابزارهای «تردیدنما» بر اساس چهارچوب نظری **هایلند** (2005; 1998) و **وارتالا** (1999) می‌پردازند. در این پژوهش برای شناسایی تردیدنماها از نسخه پنجم Wordsmith Tools استفاده شده است. نتایج این پژوهش حاکی از آن است که افعال و جبهی^۴ در بین «تردیدنماها» بالاترین میزان فراوانی و طبقه اسم‌ها (مطابق با طبقه‌بندی هایلند و وارتالا) کمترین میزان فراوانی را دارند.

هولمز (2013: 302) با اشاره به آراء لیکاف در خصوص زبان زنانه مبنی بر استفاده از تردیدنماهای واژگانی یا پرکننده‌هایی مانند sort of, you know و یا استفاده از پرسش‌های ضمیمه‌ای که نشان‌دهنده تردید گوینده هستند، عنوان می‌کند که ویژگی‌های ارائه شده توسط لیکاف (1975) برای زبان زنان را می‌توان به دو گروه کلی، شامل ابزارهای «تردیدنما» و ابزارهای «تصدیق‌گر» تقسیم کرد. وی با بررسی نقش پرسش‌های ضمیمه‌ای در پیکره‌ای شامل ۶۰ هزار کلمه نتیجه می‌گیرد که طبق پیش‌بینی لیکاف، زنان بیشتر از مردان از پرسش‌های ضمیمه‌ای استفاده می‌کنند، اما نکته جالب این است که هر دو جنس اغلب برای نقش‌های زبانی متفاوتی از آن‌ها بهره می‌گیرند؛ یعنی زنان بیشتر از مردان روی نقش ادب یا نقش احساسی پرسش‌های ضمیمه‌ای تأکید دارند و آن‌ها را به عنوان ابزار نمایانگر ادب به کار می‌برند؛ در حالی که مردان از پرسش‌های ضمیمه‌ای غالباً برای نشان دادن تردید استفاده می‌کنند (Holmes, 2013: 307).

در میان پژوهشگران ایرانی، **نمازیان‌دوست و شفیع** (2018: 63) تفاوت میان زبان‌آموزان زن و مرد از نظر استفاده از تردیدنماهای واژگانی در زبان محاوره‌ی انگلیسی در محیط دانشگاهی را با یکدیگر مقایسه کرده‌اند. جهت نیل به این هدف، ۴۰ زبان‌آموز با سطح بالای متوسط از فراگیران رشته آموزش زبان انگلیسی دانشگاه آزاد اسلامی آبادان انتخاب شده و در دو گروه ۲۰ نفره (۲۰ زن و ۲۰ مرد) قرار گرفتند. بعد از برگزاری و ضبط ۵ جلسه با ژانر یکسان برای هر دو گروه، برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون توزیع نرمال و شمارش

¹ Brown, P. & Levinson, S.

² hedges & boosters

³ EFL

⁴ modal auxiliary

فراوانی استفاده شد. نتایج حاصل از این تحقیق نشان می‌دهد که میان میزان تمایل شرکت‌کنندگان زن و مرد در انتخاب تردیدنماهای واژگانی تفاوت وجود دارد و زنان بیشتر از تردیدنماها استفاده می‌کنند. علاوه بر این، در این پژوهش مشخص می‌شود که پربسامدترین تردیدنماهای واژگانی پرکننده در زنان، عبارت‌های همم (hmm)، اوه (uhh)، می‌دونی (you know)، و آره (yeah) هستند و عبارات فکر کنم (I think)، اوه (uhh)، آره (yeah) نیز از پربسامدترین تردیدنماهای استفاده شده توسط مردان هستند. به عبارت دقیقتر، یافته‌های این مقاله نشان می‌دهد که زنان در گزینش تردیدنمایی واژگانی تنوع گسترده‌ای داشته‌اند، این درحالیست که مردان در انتخاب تردیدنماها چندان فعال نبوده‌اند.

سماعی و همکاران (2014: 1678) نوع و بسامد تردیدنماهای استفاده شده توسط فارسی‌زبانان و انگلیسی‌زبانان را در بخش مقدمه مقالات پژوهشی دانشگاهی رشته ادبیات مورد بررسی قرار داده‌اند. در پیکره این پژوهش ۴۰ مقاله که در مجلات داخلی و بین‌المللی منتشر شده‌اند به صورت تصادفی انتخاب و از طریق آمارهای توصیفی مورد بررسی قرار گرفته‌اند. نتایج پژوهش مذکور نشان می‌دهد که نویسندگان انگلیسی‌زبان در طرح ادعا و رد یا تأیید نظرات دیگران نسبت به فارسی‌زبانان، نشانگرهای تردید بیشتری را به کار می‌گیرند و همچنین از «افعال کمکی وجهی»، «افعال اسنادی»، «صفت‌ها» و «اسم‌ها» بیشتری در مقالات پژوهشی استفاده می‌کنند.

قلی‌فامیان و کارگر (۱۳۹۲: ۳۷) چهل مقاله نقد کتاب‌های زبان‌شناسی به زبان فارسی را بر اساس الگوی فراگفتمان **هایلند** (2005) مورد بررسی قرار داده‌اند. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که فراوانی نگرش‌نماهای منفی^۱ در کل پیکره بیش از سایر متغیرهای کلامیست و منتقدان اغلب این متغیرهای کلامی را در بخش پایانی مقالات نقد به کار می‌برند. علاوه بر این، مشخص شد که فراوانی نگرش‌نماهای منفی و یقین‌نماها^۲ در نقدهای مربوط به منتقدان مرد دو برابر بیشتر از فراوانی همین موارد در متون مربوط به منتقدان زن است.

عموزاده و زارعی‌فرد (Amouzadeh & Zareifard, 2019) نیز مبحث فراگفتمان تعاملی جنسیت را در زبان فارسی مورد بررسی قرار داده‌اند. آنها در این مقاله به تحلیل کمی و کیفی بیست و چهار مقاله ارائه شده در کنفرانس‌ها توسط ۱۲ زن و مرد می‌پردازند و با تمرکز بر نشانگرهای فراگفتمانی تعاملی از جمله تردیدنماها، یقین‌نماها، نگرش‌نماها و غیره...، تأثیر عامل جنسیت را بر چگونگی به‌کارگیری مقوله‌های مذکور می‌کاوند و در پایان نتیجه می‌گیرند که جایگاه علمی و همچنین بومی بودن سخنرانان زن و مرد موجب می‌شود که از راهبردهای فراگفتمانی مختلفی استفاده کنند.

همان‌طور که در این بخش مرور شد، پژوهش‌های صورت گرفته در خصوص «تردیدنماها» در زبان فارسی عمدتاً بر متون و بافت‌های علمی متمرکز بوده است و بررسی گونه گفتاری، به ویژه گفتار روزمره زنان و مردان فارسی‌زبان جایی در این پژوهش‌ها نداشته است. علاوه بر این، در هیچ‌یک از مطالعات پیشین، تأثیر عامل «سن» بر کاربرد مقوله زبانی «تردیدنماها» مورد بررسی قرار نگرفته است. جستار حاضر اولین پژوهش میدانی و پیمایشی در حوزه زبان‌شناسی اجتماعی است که با تمرکز بر گونه گفتاری محاوره‌ای و با تمرکز بر دو متغیر «جنسیت» و «سن» انجام شده است. از این رو و با توجه به اصالت و ارجحیت گونه گفتار محاوره‌ای بر دیگر گونه‌ها و سبک‌های زبانی، تحلیل مقوله «تردیدنماها» از این منظر حائز اهمیت و بدیع بوده و یافته‌ها و دستاوردهای آن می‌تواند در گسترش مطالعات زبان‌شناسی، به ویژه زبان‌شناسی اجتماعی، مطالعات جنسیت و همچنین در آموزش مقوله زبانی «تردیدنماها» به فارسی‌آموزان و مترجمان خارجی مفید و راهگشا باشد و مورد استفاده بسیاری از محققین و پژوهشگران این حوزه‌ها قرار گیرد.

۳. مبانی نظری

عبارت «تردیدنما» برای اولین بار توسط **لیکاف** (1973:195) برای توصیف «کلماتی که وظیفه آن‌ها کم و بیش مبهم کردن چیزها است»^۳ مورد استفاده قرار گرفت و از آن پس به مواردی مانند فکر می‌کنم، شاید و احتمالاً که به‌طور معمول از آن‌ها برای درجه‌بندی ادعاهای خود استفاده می‌کنیم، اطلاق شد. طبق این تعریف «تردیدنما» هر ابزار زبانی است که نشان‌دهنده‌ی الف) کمبود تعهد کامل به صدق یک گزاره و ب) تمایل به ابراز نکردن تعهد به صورت قطعی باشد (Hyland, 1996).

هایلند (1996:7) پس از بررسی تردیدنماها در مقالات پژوهشی آن‌ها را بر اساس نقش‌شان به دو دسته‌ی ۱) تردیدنماهای محتوا-انگیخته^۴ و ۲) خواننده-انگیخته^۱ تقسیم می‌کند. تردیدنماهای دسته ۱) رابطه میان آنچه نویسنده درباره جهان می‌گوید و آنچه درباره

¹ Negative attitude markers

² boosters

³ to make things more or less fuzzy

⁴ Content-motivated

چگونگی جهان تصور می شود را کمرنگ می کنند (Hyland, 1996) در همین دسته، تردیدنماهای دقت محور^۲ نویسندگان را قادر می سازند تا با دقت و احتیاط بیشتری در حوزه هایی که تفاسیر متغیر دارند، به بیان گزاره ها بپردازند. این تردیدنماها با مشخص کردن نحوه درک عبارات (مثال های a و b) یا نشان دادن ارزیابی نویسنده از قطعیت یک گزاره (مثال های c و d)، سطح دانش درباره ی یک موضوع را به صورت شفاف مشخص می کنند.

- (a) Staining was generally confined to the vascular tissues ...
 (b) The proteolysis of PEPc was almost completely prevented by the inclusion of...
 (c) Such a mechanism might serve to balance the synthesis of the products ...
 (d) The most hydrophobic of these external loops is a probable candidate for ...

تردیدنماهای نویسنده محور^۳ از طریق محدود کردن تعهد به ادعاها و محو کردن رابطه میان نویسنده و گزاره، تمایل نویسنده برای پیش بینی پیامدهای منفی احتمالی ناشی از اثبات اشتباه بودن گزاره را نشان می دهند. این نوع از تردیدنماها برعکس تردیدنماهای دقت محور به جای افزایش دقت ادعاها، حضور نویسنده را در متن کاهش می دهند. این کار از طریق مخفی شدن نویسنده پشت امکانات نحوی مانند استفاده از حالت مجهول (مثال e) یا «بیانات انتزاعی»^۴ که ادعا را به متن یا داده ها نسبت می دهند (مثال f و g)، انجام می شود (Hyland, 1996: 8).

- (e) It seems that the stomata do not use the Calvin cycle ...
 (f) These data indicate that phytochrome A possesses the intrinsic ...
 (g) Thus, the evidence strongly favors the conclusion that ...

تردیدنماهای دسته (۲) مواردی هستند که برای افزایش میزان تایید و تصدیق ادعاها ی گوینده/نویسنده نیاز به همکاری و تعامل با مخاطب دارند. این دسته معمولاً شامل مواردی است که هدف از به کارگیری آنها، شخصی قلمداد کردن تفسیر و موضع نویسنده است و القای این مطلب، جهانی بودن و صحت ادعای نویسنده را به سایه تردید می برند (مثال های h, i, j و k) (Hyland, 1996: 9)

- (h) In our hands, there was no significant change in Vmax on illumination.
 (i) I believe that the major organizational principle of thylakoids is that of ...
 (j) I suggest here that the photosynthetic apparatus in higher plants not only ...
 (k) My analogy is with a conveyor belt.

هایلند (1996) در ادامه از دیگر ابزارهای واژگانی و راهبردی نام می برد که برای نشان دادن تردید از آن ها استفاده می شود. دسته بندی هایلند (1996) از مقوله «تردیدنماها» در جدول (۱) آمده است:

جدول ۱- انواع تردیدنماها طبق دسته بندی هایلند (1996)

Table 1- Types of hedges according to Hyland (1996)

افعال وجهی ^۶ مانند could, may و غیره.	۱) تردیدنماهای واژگانی ^۵
افعال واژگانی معرفتی ^۷ مانند appear, suggest, indicate و غیره که خود به دو نوع افعال قضاوتی ^۸ و افعال گواه نما ^۹ تقسیم می شوند.	
صفات معرفتی ^{۱۰} مانند (un)likely, possible, most و غیره.	
قیدهای معرفتی ^{۱۱} مانند almost, generally, presumably و غیره.	۲) تردیدنماهای راهبردی ^{۱۲} که نویسندگان بواسطه آن ها می توانند با ارجاع به ضعف های تجربی، محدودیت های مدل، نظریه یا روش به کار رفته، یا دانش ناکافی میزان قطعیت گزاره را مشخص کنند (مثال l و m):
(l) We do not know whether the increase in intensity of illumination from 250 to ... (m) One cannot exclude a possibility that the activity of EF-2 Kinase in wheat germ ...	

¹ Reader-motivated

² Accuracy-based

³ Writer-based

⁴ abstract rhetors

⁵ lexical hedges

⁶ modal verbs

⁷ epistemic lexical verbs

⁸ judgmental verbs

⁹ evidential verbs

¹⁰ epistemic adjectives

¹¹ epistemic adverbs

¹² strategic hedges

وارتالا (2001) نیز بعد از هایلند (1996) و در پژوهشی مشابه، به بررسی تردیدنماها در مقالات علمی انگلیسی پرداخته و نتایج پیکره مورد مطالعه‌ی خود را در ۸ گروه/زیرگروه متفاوت دسته‌بندی کرده است که جزئیات این دسته‌بندی در جدول (۲) آمده است:

جدول ۱- انواع تردیدنماها طبق دسته‌بندی وارتالا (2001)
Table 2- Types of hedges according to Varttala (2001)

افعال کمکی وجهی ^۱ مانند <i>would, could, may</i> و غیره	
افعال گزارشی غیرواقعی ^۲ که «افعال کارگفتی ^۳ » زیادی را شامل می‌شود. مانند <i>imply, predict, argue</i> و غیره. این افعال از این رو کارگفتی نامیده می‌شوند که در اصل «عمل مورد اشاره را بیشتر از آنکه توصیف کنند، اجرا می‌کنند» (Varttala, 2001:120).	افعال کامل ^۲ مانند <i>suggest</i>
افعال معرفتی احتمالی ^۴ که بیشتر به وضعیت یا فرایند ذهنی کسانی که نظراتشان گزارش می‌شود اشاره دارد تا فعالیت زبانی (Varttala, 2001:122)؛ مانند <i>speculate, estimate, assume</i> و غیره.	
افعال معین احتمالی ^۵ مانند <i>appear</i> و <i>seem</i> .	
قیدهای احتمالی ^۶ مانند <i>possibly, likely, potentially</i> و غیره.	قیدها
قیدهای بسامد حدودی ^۷ مانند <i>frequently, typically, generally</i> و غیره.	
قیدهای درجه حدودی ^۸ مانند <i>greatly, somewhat, quite</i> و غیره.	
قیدهای تقریبی ^۹ مانند <i>virtually, nearly, almost</i> و غیره.	
صفات احتمال ^{۱۰} مانند <i>potential, possible</i> و غیره.	صفات
صفات بسامد حدودی ^{۱۱} مانند <i>typical, usual, common</i> و غیره.	
صفات درجه حدودی ^{۱۲} مانند <i>substantial, significant</i> و غیره.	
صفات تقریبی ^{۱۳} مانند <i>approximate</i> .	
اسم‌های اظهاری غیرواقعی ^{۱۴} مانند <i>claim, proposition</i> و غیره.	اسم‌ها
اسم‌های معرفتی احتمالی ^{۱۵} مانند <i>estimate, belief</i> و غیره.	
اسم‌های شبه احتمالی ^{۱۶} مانند <i>likelihood, tendency</i> و غیره.	
عناصر وابسته به بند ^{۱۷} که شامل بندهای شرطی نیز می‌شوند (مثال‌های n و o) (Varttala, 2001:145).	
(n) In interpreting these results, it must be kept in mind that our sample was not representative of all US firms. [...] Whether these results would generalize to a broader population is not known.	
(o) Broader definitions (including UP diagnoses) are useful because they allow for more ill persons to be included in the linkage analysis, yielding increased power to detect linkage if the affection status model is correct.	
سوالات	
دیگر تردیدنماها که شامل انواع مختلف تردیدنما (مانند عبارات یا اقلام واژگانی که معنایی غیر از تردیدنماهای دسته‌های قبلی دارند) هستند (مثال p) (Varttala, 2001:149).	
(p) An increase in the minimum wage could lead to an increase in full-time employment relative to part-time employment for <i>at least</i> two reasons.	

در پژوهش حاضر برای استخراج تردیدنماها، به صورت تلفیقی از دسته‌بندی‌های وارتالا (2001) و هایلند (1996) بهره گرفته‌ایم که تقسیم‌بندی و مثال‌های مربوط به هر دسته در ادامه آورده شده است:

- 1 modal auxiliaries
- 2 full verbs
- 3 nonfactive reporting verbs
- 4 performative verbs
- 5 tentative cognition verbs
- 6 tentative linking verbs
- 7 probability adverbs
- 8 adverbs of indefinite frequency
- 9 adverbs of indefinite degree
- 10 approximate adverbs
- 11 probability adjectives
- 12 adjectives of indefinite frequency
- 13 adjectives of indefinite degree
- 14 approximate adjectives
- 15 nonfactive assertive nouns
- 16 tentative cognition nouns
- 17 nouns of tentative likelihood
- 18 clausal elements

- ۱) افعال اصلی قضاوتی، مانند «فکر می‌کنم»، «به نظر/من» و غیره ...
- ۲) افعال اصلی گواه‌نما، مانند «می‌گن»، و «انگاشتن» (یا مشتقات آن، یعنی انگار/انگاری^۱)
- ۳) قیدها، مانند «احتمالاً»
- ۴) صفات، مانند «بالقوه»، «یحتمل»
- ۵) اسم‌ها (در داده‌ها و پیکره مورد بررسی در این پژوهش، نمونه‌ای برای این دسته یافت نشد)
- ۶) افعال وجهی، مانند «شایستن (شاید) و بایستن (باید)»

۴. روش انجام پژوهش

پژوهش حاضر ماهیتاً توصیفی-تحلیلی و به لحاظ روش شناختی از نوع میدانی و پیمایشی است؛ این پژوهش هم از مؤلفه‌های کیفی و هم از رویکرد کمی بهره می‌گیرد. مؤلفه‌های کیفی پژوهش مبتنی بر آرای **هایلند** (1996) و **وارتالا** (2001) است و رویکرد کمی شامل آمار توصیفی و استنباطی برای محاسبه توزیع فراوانی انواع تردیدنماها و بررسی میزان همبستگی و سطح معناداری آن‌ها در ارتباط با متغیرهای «جنسیت» و «سن» است. برای جمع‌آوری داده‌های این تحقیق از پرسشنامه‌ای محقق ساخته بهره گرفتیم که ابتدا روایی آن توسط ۸ نفر از اساتید رشته‌های زبان‌شناسی، جامعه‌شناسی، روانشناسی، آموزش و ادبیات زبان انگلیسی تأیید شده است و در ادامه میزان پایایی پرسشنامه نیز با استفاده از آزمون آلفای کرونباخ محاسبه شده است که میزان پایایی آن ۰٫۸۲۶ به دست آمد. پرسشنامه مذکور در مرحله بعد به صورت الکترونیکی تنظیم و به روش تصادفی در اختیار ۵۲۳ زن و مرد فارسی‌زبان در چهار رده سنی مختلف قرار گرفت که ۲۶۴ نفر از این تعداد را زنان و ۲۵۹ نفر را مردان تشکیل می‌دهند. تعداد شرکت کنندگان (پاسخ دهندگان) در/به این پرسشنامه به تفکیک هر رده سنی به شرح زیر می‌باشد:

۱۵ تا ۲۵ سال: ۱۰۸ نفر	۲۶ تا ۳۵ سال: ۱۶۷ نفر
۳۶ تا ۴۵ سال: ۱۲۵ نفر	بالتر از ۴۵ سال: ۱۲۳ نفر

در مرحله طراحی و اجرای پرسشنامه علاوه بر موارد استفاده شده توسط گویشوران از میان چند رمان فارسی که به صورت تصادفی انتخاب شده‌اند، برای هر دسته در چهارچوب تلفیقی موردنظر، یک یا چند مصداق انتخاب و از شرکت کنندگان خواسته شده است تا میزان استفاده خود از این تردیدنماها را بر اساس طیف لیکرت^۲ ۵-درجه‌ای از «خیلی زیاد» تا «هرگز» اعلام کنند؛ همچنین، در انتهای سؤالات این بخش از طریق طرح یک پرسش باز از آن‌ها خواسته شد تا در صورت استفاده از اقلام واژگانی دیگر برای نشان دادن تردید، یک یا چند مورد را قید کنند. لازم به توضیح است که تردیدنماهایی که در پرسشنامه گنجانده شده‌اند، از جمله رایج‌ترین نشانگرهای تردید در پیکره مورد استفاده هستند که معمولاً از آن‌ها در گفتار روزمره استفاده می‌شود. دست‌بندی و مثال‌هایی از هر کدام از این تردیدنماها به شرح زیر می‌باشد:

الف) شاید و لابد، از دسته‌ی افعال/قیدهای وجهی

ب) به نظر/من/به نظر می‌رسد، امکان دارد، ممکن است و گمان می‌کنم، از دسته‌ی افعال اصلی قضاوتی

ج) انگار/انگاری و می‌گن، از دسته‌ی افعال اصلی گواه‌نما (یا مشتقات آن‌ها)

د) احتمالاً، از دسته‌ی قیدها

از آنجا که در گفتار گویشوران و همچنین در رمان‌های مورد بررسی در این پژوهش، هیچ تردیدنمایی در دسته «اسم» و «صفت» یافت نشد، از این دو دسته هیچ نمونه‌ای در پرسشنامه گنجانده نشد و در عوض تلاش شد تا از رهگذر طرح یک پرسش باز در انتهای سؤالات، وجود/عدم وجود تردیدنماها در این دو دسته را بررسی کنیم. پس از گردآوری پرسشنامه‌ها، داده‌های مورد نظر مورد تحلیل و آزمون‌های آماری قرار گرفتند تا معناداری یا عدم معناداری و ارتباط آنها با دو عامل «جنسیت» و «سن» مشخص گردد. لازم به توضیح است هیچ‌گونه

^۱ طبق نظر تسلی‌بخش و چنگیزی (۱۳۹۹)، «انگار و انگاری» دو قید وجهی هستند که بر شک و تردید دلالت دارند و از طریق فرآیند دستوری‌شدگی از فعل «انگاشتن» به وجود آمده‌اند.

^۲ Likert Scale

پاسخ گمشده یا نامربوطی در پاسخ شرکت‌کنندگان دیده نشد و تمام پاسخ‌های مندرج در پرسشنامه‌ها معتبر بودند. همچنین طبق قضیه حد مرکزی^۱، با توجه به بالا بودن تعداد داده‌ها، توزیع آن‌ها نرمال فرض شده است؛ از این رو برای تحلیل‌های آماری به ترتیب از آزمون‌های پارامتری تی^۲ و آنووا^۳ و همچنین از آزمون تعقیبی توکی^۴ استفاده شده است.

به عبارت دقیقتر، برای مقایسه تأثیر «جنسیت» بر استفاده از «تردیدنماها» ابتدا به‌طور کلی و سپس به‌طور مجزا بر روی هر «تردیدنما» از آزمون t مستقل استفاده شده و پس از مشخص شدن تأثیر/عدم تأثیر این متغیر، میزان تأثیر بر حسب مقدار میانگین مشخص شده است. در مورد مقایسه تأثیر گروه سنی، به دلیل آنکه تعداد سطوح بیش از دو عدد بود، آزمون تحلیل واریانس مورد استفاده قرار گرفت و پس از تعیین تأثیر یک گروه یا گروه‌های سنی بر کاربرد «تردیدنماها»، آزمون تعقیبی توکی برای مقایسه دو به دویی در گروه‌های سنی اجرا شد که نتایج آن در بخش تحلیل داده‌ها و بحث گزارش می‌شود.

۵. تحلیل داده‌ها و بحث

همان‌طور که در بخش روش پژوهش توضیح داده شد، مصداق‌های مورد سؤال در پرسشنامه علاوه بر گفتار گویشوران، از میان برخی رمان‌های فارسی^۵ که به روش تصادفی گزینش شدند، نیز استخراج شده‌اند؛ نمونه‌هایی از این مصداق در ادامه به تفکیک دسته‌بندی انتخابی آورده شده‌اند:

(۱) افعال اصلی قضاوتی

«... به نظر او هیتلر بزرگ‌ترین آدمی بود که تا این لحظه در تاریخ بشریت ظاهر شده بود.»

«... شعرهایش را به آب گنگ داد و گمانم از پانرپانچلی یاد گرفته بود و با زنی آمریکایی عروسی کرد و با هم به بارسلون رفتند...»
(حکایت گلهای رازیان، ۴۷)

«... ای کاش من چنان جراتی داشتم. اما چون می‌دانم ممکن است مرا قصاص کنند و در نتیجه از دیدار تو محروم گردم، حاشا و کلا که به چنین کاری دست بزنم.» (سنگ صبور، ۵۳)

(۲) افعال اصلی گواهی

«... به بلقیس گفتم: انگاری که خیلی دلت واسه جهان سلطون می‌سوزه. بهتر شد که مرد...» (سنگ صبور، ۱۴۷)

«... هدیای نبود، سرواژه می‌کردی. انگار داری با دوست حرف می‌زنی.» (فریدون سه پسر داشت، ۱۵۷)

(۳) قیدها

«... جای پهن کردن جانماز بود. مادر و جد و آباد مادر بزرگ هم احتمالاً بر روی همان گله جا و در همین خانه جانمازهایشان را پهن کرده بودند...» (جزیره سرگردانی، ۴)

«... حالا یادت باشد که قرار مهمی داری. این آدمی که می‌آید اینجا، احتمالاً مقدمات سفر را برات جور می‌کند.» (فریدون سه پسر داشت، ۱۲۱)

(۴) افعال وجهی

«دائی گفت: خوب شاید هم راست می‌گویدی، امروزه روز کار آزاد خیلی باب شده...» (سگ و زمستان بلند، ۷۸)

¹ Central Limit Theorem

² t-Test

³ Anova

⁴ Tukey's Test (Post-Hoc Analysis)

^۵ از جمله رمان‌های فارسی که از آن‌ها برای استخراج برخی نمونه‌ها و داده‌ها بهره گرفته‌ایم عبارت‌اند از: سگ و زمستان بلند (ش. پارس‌پور، ۱۳۶۹)؛ سنگ صبور (ص. چوبک، ۱۳۴۵)؛ جزیره سرگردانی (س. دانشور، ۱۳۷۲)؛ سووشون (س. دانشور، ۱۳۴۹)؛ حکایت گلهای رازیان (س. فضایی، ۱۳۹۹)؛ و فریدون سه پسر داشت (ع. معروفی، ۱۳۸۰)

«... گفت خب آقای محمدی پسر شما از روس ها پول می گیرد؟ گفتم نخیر قربان، گفت شاید هم با انگلیسها ساخته؟ گفتم به سر شما قسم که همچی چیزی نیست. گفت پس لابد آمریکایی ها بهش کمک می کنند. گفتم آخر آقا والله اینطور نیست. گفت خب پس حتما دیوانه است...» (سگ و زمستان بلند، ۵۱)

«... لابد وقتی قاطی سربازهای بیچاره ما می شده اند آن ها خیال کرده اند نیروی کمکی که آنقدر منتظرش بودند رسیده، هلهله هم کرده اند.» (سووشون، ۲۱۱)

در ادامه، داده های استخراج شده در دو زیربخش ۱-۵ و ۲-۵ تحلیل می شوند و نتایج آزمون های آماری گزارش خواهد شد.

۱-۵. تأثیر جنسیت بر کاربرد «تردیدنماها»

تحلیل آماری داده های حاصل از پرسشنامه نشان می دهد که اگرچه در مقیاس کلی، تفاوت معناداری میان استفاده از «تردیدنماها» در گفتار روزمره زنان و مردان وجود ندارد، اما میزان استفاده از تردیدنمای «انگار/ انگاری» از دسته «گواه نماها» در زنان به شکل معناداری بیشتر از مردان بوده است. این در حالی است که، میزان به کارگیری تردیدنمای «گمان می کنم» از دسته «افعال قضاوتی»، در مردان به طور معناداری بیشتر از زنان بیشتر بوده است ($P < 0.05$). در ادامه، در قالب جداول (۳) و (۴) جزئیات و تفاوت های میانگین مقادیر به دست آمده برای هر یک از تردیدنماهای مورد بررسی شرح داده می شود:

جدول ۲- میزان استفاده کلی از تردیدنماها در گفتار زنان و مردان

Table 3-The amount of general usage of hedges in men and women's speech

سطح معناداری	درجه آزادی	t	میانگین Std. Error	انحراف معیار	میانگین	تعداد	جنسیت	
۰,۶۸ ۲	۵۲۱	۰,۴۱۰	۰,۰۳۵۷۴	۰,۵۸۰۶۴	۳,۲۰۵۰	۲۶۴	زن	تردیدنماها
			۰,۰۴۱۱۶	۰,۶۶۲۳۷	۳,۲۲۷۳	۲۵۹	مرد	

طبق نتایج به دست آمده در جدول (۳)، همان طور که مشاهده می شود سطح معناداری آزمون t مستقل بین گروهی ۰,۶۸۲ به دست آمده که بیش از خطای ۵ درصد می باشد ($P > 0.05$). بدین ترتیب، می توان با اطمینان ۹۵ درصد گفت در مقیاس کلی تفاوت معناداری بین زنان و مردان در استفاده از تردیدنماها وجود ندارد؛ اما در ادامه به منظور بررسی دقیق تر، اثر این متغیر بر هر یک از تردیدنماهای مورد سوال، که در بخش ۴ به آن ها اشاره شد، مورد بررسی قرار گرفت که نتایج آن در جدول (۴) گزارش شده است:

جدول ۳- میزان استفاده از هر یک از تردیدنماها در گفتار زنان و مردان

Table 4- The amount of usage of each hedge in men and women's speech

سطح معناداری	درجه آزادی	t	انحراف معیار	میانگین	تعداد	جنسیت	
۰,۹۸۴	۵۲۱	۰,۰۲۰	۰,۸۰۴	۳,۵۲	۲۶۴	زن	«شاید»
			۰,۸۸۶	۳,۵۲	۲۵۹	مرد	
۰,۳۵۲	۵۲۱	۰,۹۳۱	۰,۸۲۶	۳,۷۵	۲۶۴	زن	«به نظرم/ به نظر می رسه»
			۰,۹۰۳	۳,۶۸	۲۵۹	مرد	
۰,۱۳۱	۵۲۱	-۱,۵۱۱	۰,۸۰۱	۳,۵۷	۲۶۴	زن	«احتمالا»
			۰,۸۲۷	۳,۶۸	۲۵۹	مرد	
۰,۰۰۷*	۵۲۱	۲,۷۰۲	۰,۹۶۱	۳,۰۶	۲۶۴	زن	«انگار/ انگاری»
			۰,۹۸۹	۲,۸۳	۲۵۹	مرد	
۰,۰۰۸*	۵۲۱	-۲,۶۷۰	۱,۰۱۴	۲,۷۳	۲۶۴	زن	«گمان می کنم»
			۱,۰۲۴	۲,۹۷	۲۵۹	مرد	
۰,۱۷۱	۵۲۱	۱,۳۶۹	۰,۹۸۸	۲,۸۲	۲۶۴	زن	«لابد»
			۱,۰۰۴	۲,۷۰	۲۵۹	مرد	
۰,۰۵۵	۵۲۱	-۱,۹۲۵	۰,۹۶۰	۲,۹۲	۲۶۴	زن	«می گن، مثل اینکه»
			۱,۰۳۸	۳,۰۸	۲۵۹	مرد	
۰,۲۴۶	۵۲۱	-۱,۱۶۲	۰,۸۲۲	۳,۲۷	۲۶۴	زن	«امکان دارد/ ممکن است»
			۰,۸۷۵	۳,۳۶	۲۵۹	مرد	

طبق جدول (۴)، از آن‌جا که سطح معناداری آزمون t مستقل برای «شاید»، «به نظرم/به نظر می‌رسد»، «احتمالاً»، «لابد»، «می‌گن، مثل اینکه» و «امکان دارد/ممکن است» بیش از خطای ۵ درصد به دست آمده است ($P > 0.05$)، می‌توان با اطمینان ۹۵ درصد نتیجه گرفت که تفاوت معناداری میان میزان استفاده از این تردیدنماها در زنان و مردان وجود ندارد؛ اما علیرغم عدم معناداری تأثیر عامل جنسیت بر کاربرد تردیدنماهایی که در بند پیش بدان اشاره شد، داده‌های جدول (۴) نشان می‌دهند که میزان استفاده از تردیدنمای «انگار/انگاری» در زنان بیشتر از مردان بوده و البته این تفاوت معنادار است، چراکه سطح معناداری آزمون t مستقل در این مورد $0.007 < 0.05$ است. علاوه بر این، نتایج نشان می‌دهد که میزان به کارگیری تردیدنمای «گمان می‌کنم»، در مردان به‌طور معناداری بیشتر از زنان بوده است ($P < 0.05$)؛ همان‌گونه که در جدول (۴) قابل مشاهده است، میانگین استفاده از این «تردیدنما» در زنان 2.73 و در مردان 2.97 به دست آمده است.

۲-۵. تأثیر سن بر کاربرد «تردیدنماها»

نتایج مقایسه میانگین استفاده از «تردیدنما» به‌طور کلی میان گروه‌های سنی ۱۵-۲۵، ۲۶-۳۵، ۳۶-۴۵ و بالای ۴۵ سال به صورت جدول ۵ گزارش می‌شود:

جدول ۴- میانگین استفاده کلی از تردیدنماها در گروه‌های سنی مختلف

Table 5- The Average use of hedges generally in different age groups

سطح معناداری	تحلیل واریانس (F)	انحراف معیار	میانگین	تعداد	
۰,۱۲۶	۱,۹۱۵	۰,۶۱۸۱۵	۳,۳۱۹۴	۱۰۸	۱۵-۲۵ سال
		۰,۵۷۹۷۸	۳,۲۲۶۸	۱۶۷	۲۶-۳۵ سال
		۰,۶۷۷۷۲	۳,۱۲۶۰	۱۲۵	۳۶-۴۵ سال
		۰,۶۱۴۵۷	۳,۲۰۲۲	۱۲۳	بالا تر ۴۵ سال

طبق نتایج جدول (۵)، از آنجا که سطح معناداری آزمون تحلیل واریانس 0.126 به دست آمده و بیشتر از خطای ۵ درصد است، می‌توان نتیجه گرفت که میانگین استفاده از تردیدنماها به‌طور کلی میان گروه‌های سنی مختلف تفاوت معناداری با یکدیگر ندارد؛ اما از آنجا که سطح معناداری آزمون تحلیل واریانس (F) برای تردیدنماهای «شاید»، «به نظرم/به نظر می‌رسد»، «انگار/انگاری»، «گمان می‌کنم» و «می‌گن/مثل اینکه» کم‌تر از خطای ۵ درصد به دست آمده است ($P < 0.05$)، می‌توان با اطمینان ۹۵ درصد نتیجه گرفت که تفاوت معناداری میان میزان استفاده از این تردیدنماها در گروه‌های سنی مختلف وجود دارد.

در ادامه، به منظور بررسی دقیق‌تر تأثیر عامل «سن» بر استفاده از «تردیدنماها»، تک تک تردیدنماهای مورد سوال در پرسشنامه که در بخش (۴) به آن‌ها اشاره شد، بررسی شدند و نتایج آن در جدول (۶) آورده شد:

جدول ۵- میانگین استفاده از هر تردیدنما در گروه‌های سنی مختلف
Table 6-The Average use of each hedge in different age groups

سطح معناداری	F	انحراف معیار	میانگین	تعداد	گروه سنی	
*۰,۰۰۹	۳,۹۱۶	۰,۸۹۷	۳,۷۱	۱۰۸	سال ۲۵-۱۵	«شاید»
		۰,۷۶۴	۳,۵۷	۱۶۷	سال ۳۵-۲۶	
		۰,۸۶۵	۳,۴۴	۱۲۵	سال ۴۵-۳۶	
		۰,۸۵۲	۳,۳۷	۱۲۳	بالای ۴۵ سال	
		۰,۸۴۵	۳,۵۲	۵۲۳	مجموع	
*۰,۰۰۰	۶,۱۴۰	۰,۸۴۱	۳,۹۴	۱۰۸	سال ۲۵-۱۵	«به نظر / به نظر می‌رسد»
		۰,۸۳۸	۳,۸۰	۱۶۷	سال ۳۵-۲۶	
		۰,۸۴۴	۳,۵۸	۱۲۵	سال ۴۵-۳۶	
		۰,۸۹۰	۳,۵۳	۱۲۳	بالای ۴۵ سال	
		۰,۸۶۵	۳,۷۲	۵۲۳	مجموع	
*۰,۰۶۸	۲,۳۹۲	۰,۸۳۲	۳,۷۹	۱۰۸	سال ۲۵-۱۵	«احتمالا»
		۰,۷۸۴	۳,۶۵	۱۶۷	سال ۳۵-۲۶	
		۰,۹۰۲	۳,۵۵	۱۲۵	سال ۴۵-۳۶	
		۰,۷۲۸	۳,۵۳	۱۲۳	بالای ۴۵ سال	
		۰,۸۱۵	۳,۶۳	۵۲۳	مجموع	
*۰,۰۰۷	۴,۰۷۴	۰,۹۶۱	۳,۱۹	۱۰۸	سال ۲۵-۱۵	«انگار / انگاری»
		۰,۹۵۷	۲,۹۹	۱۶۷	سال ۳۵-۲۶	
		۰,۹۳۴	۲,۸۲	۱۲۵	سال ۴۵-۳۶	
		۱,۰۴۰	۲,۸۰	۱۲۳	بالای ۴۵ سال	
		۰,۹۸۱	۲,۹۵	۵۲۳	مجموع	
*۰,۰۰۱	۵,۴۶۱	۱,۱۲۹	۲,۶۶	۱۰۸	سال ۲۵-۱۵	«گمان می‌کنم»
		۱,۰۸۱	۲,۷۷	۱۶۷	سال ۳۵-۲۶	
		۰,۹۶۵	۲,۸۱	۱۲۵	سال ۴۵-۳۶	
		۰,۸۴۰	۳,۱۵	۱۲۳	بالای ۴۵ سال	
		۱,۰۲۵	۲,۸۵	۵۲۳	مجموع	
*۰,۸۰۱	۰,۳۳۴	۱,۰۹۰	۲,۷۷	۱۰۸	سال ۲۵-۱۵	«لابد»
		۰,۹۶۵	۲,۸۲	۱۶۷	سال ۳۵-۲۶	
		۱,۰۳۸	۲,۷۱	۱۲۵	سال ۴۵-۳۶	
		۰,۹۱۵	۲,۷۳	۱۲۳	بالای ۴۵ سال	
		۰,۹۹۷	۲,۷۶	۵۲۳	مجموع	
*۰,۰۲۶	۳,۰۹۸	۱,۱۴۰	۳,۱۷	۱۰۸	سال ۲۵-۱۵	«می‌گن / مثل اینکه»
		۰,۹۶۰	۲,۹۳	۱۶۷	سال ۳۵-۲۶	
		۱,۰۳۰	۲,۸۳	۱۲۵	سال ۴۵-۳۶	
		۰,۸۶۴	۳,۱۲	۱۲۳	بالای ۴۵ سال	
		۱,۰۰۲	۳,۰۰	۵۲۳	مجموع	
*۰,۶۲۸	۰,۵۸۲	۰,۹۳۶	۳,۳۲	۱۰۸	سال ۲۵-۱۵	«امکان دارد / ممکن است»
		۰,۸۴۴	۳,۲۹	۱۶۷	سال ۳۵-۲۶	
		۰,۸۶۰	۳,۲۶	۱۲۵	سال ۴۵-۳۶	
		۰,۷۶۴	۳,۳۹	۱۲۳	بالای ۴۵ سال	
		۰,۸۴۹	۳,۳۱	۵۲۳	مجموع	

با توجه به داده‌های جدول (۶)، از آنجا که سطح معناداری آزمون تحلیل واریانس (F) برای تردیدنماهای «شاید»، «به‌نظم/به‌نظر می‌رسد»، «انگار/انگاری»، «گمان می‌کنم» و «می‌گن/مثل اینکه» کم‌تر از خطای ۵ درصد به‌دست آمده است ($P < 0.05$)، می‌توان با اطمینان ۹۵ درصد نتیجه گرفت که تفاوت معناداری میان میزان استفاده از این تردیدنماها در گروه‌های سنی مختلف وجود دارد. بنابراین، پس از اطمینان از تأثیر متغیر سن بر کاربرد پنج تردیدنمای مذکور، آزمون تعقیبی توکی جهت مقایسه دو به دو گروه‌های سنی با یکدیگر در میزان استفاده از این تردیدنماها انجام شد که نتایج آن در قالب سه جدول مجزا (جدول‌های ۷، ۸ و ۹) گزارش می‌شود:

جدول ۶- مقایسه دو به دو دویی استفاده تردیدنماهای «شاید» و «به‌نظم/به‌نظر می‌رسد» در گروه‌های سنی مختلف

Table 7- Two-by-two comparison of the hedges “Shayad (maybe)” and “Be Nazar Mirese (it seems)” between different age groups

سطح معناداری	تفاوت گروه سنی اول از دوم	گروه سنی دوم	گروه سنی اول	تردیدنما
۰,۵۴۱	۰,۱۳۸	سال ۲۶-۳۵ سال	سال ۱۵-۲۵ سال	«شاید»
۰,۰۶۴	۰,۲۷۳	سال ۳۶-۴۵ سال		
۰,۱۰	۰,۳۴۷*	بالای ۴۵ سال		
۰,۵۴۱	-۰,۱۳۸	سال ۱۵-۲۵ سال	سال ۲۶-۳۵ سال	
۰,۵۲۴	۰,۱۳۵	سال ۳۶-۴۵ سال		
۰,۱۵۵	۰,۲۰۹	بالای ۴۵ سال		
۰,۰۶۴	-۰,۲۷۳	سال ۱۵-۲۵ سال	سال ۳۶-۴۵ سال	
۰,۵۲۴	-۰,۱۳۵	سال ۲۶-۳۵ سال		
۰,۸۹۸	۰,۰۷۴	بالای ۴۵ سال		
۰,۰۱۰	-۰,۳۴۷*	سال ۱۵-۲۵ سال	بالای ۴۵ سال	
۰,۱۵۵	-۰,۲۰۹	سال ۲۶-۳۵ سال		
۰,۸۹۸	-۰,۰۷۴	سال ۳۶-۴۵ سال		
۰,۵۳۲	۰,۱۴۲	سال ۲۶-۳۵ سال	سال ۱۵-۲۵ سال	«به‌نظم، به‌نظر می‌رسد»
۰,۰۰۷	۰,۳۶۰*	سال ۳۶-۴۵ سال		
۰,۰۰۱	۰,۴۱۶*	بالای ۴۵ سال		
۰,۵۳۲	-۰,۱۴۲	سال ۱۵-۲۵ سال	سال ۲۶-۳۵ سال	
۰,۱۳۴	۰,۲۱۸	سال ۳۶-۴۵ سال		
۰,۰۳۵	۰,۲۷۴*	بالای ۴۵ سال		
۰,۰۰۷	-۰,۳۶۰*	سال ۱۵-۲۵ سال	سال ۳۶-۴۵ سال	
۰,۱۳۴	-۰,۲۱۸	سال ۲۶-۳۵ سال		
۰,۹۵۶	۰,۰۵۶	بالای ۴۵ سال		
۰,۰۰۱	-۰,۴۱۶*	سال ۱۵-۲۵ سال	بالای ۴۵ سال	
۰,۰۳۵	-۰,۲۷۴*	سال ۲۶-۳۵ سال		
۰,۹۵۶	-۰,۰۵۶	سال ۳۶-۴۵ سال		

طبق نتایج جدول (۷)، میزان استفاده از تردیدنمای «شاید» در گروه سنی ۱۵-۲۵ سال به‌طور معناداری با گروه سنی بالای ۴۵ سال متفاوت بوده ($P=0.01 < 0.05$) و با توجه به اختلاف میانگین مثبت (۰,۳۴۷) می‌توان نتیجه گرفت که گروه سنی ۱۵-۲۵ بیشتر از شرکت‌کنندگان بالای ۴۵ سال از این «تردیدنما» استفاده می‌کنند. علاوه بر تردیدنمای «شاید»، درخصوص تردیدنمای «به‌نظم/به‌نظر می‌رسد» نیز با الگوی مشابهی مواجه هستیم: بسامد استفاده از این «تردیدنما» در گروه سنی ۱۵ تا ۲۵ سال تفاوت معناداری با دو گروه سنی

۳۶-۴۵ و بالای ۴۵ سال دارد (مقدار P برای این دو تردیدنما به ترتیب ۰,۰۰۷ و ۰,۰۰۱ بوده که کم‌تر از خطای ۰,۰۵ است). بدین ترتیب با توجه به اختلاف میانگین مثبت (۰,۳۶۰ و ۰,۴۱۶) مشخص می‌شود که گروه سنی اول بیش از دو گروه سنی آخر از این «تردیدنما» استفاده می‌کنند. جدول (۸) که در ادامه آورده شده است، نتایج آزمون توکی را برای دو تردیدنمای «انگار/ انگاری» و «گمان می‌کنم» نشان می‌دهد:

جدول ۲- مقایسه دو به دویی استفاده از تردیدنماهای «انگار/ انگاری» و «گمان می‌کنم» در گروه‌های سنی مختلف

Table 8- Two-by-two comparison of the hedges “Engar/ Engari” and “Goman mikonam” between different age groups

تردیدنما	گروه سنی اول	گروه سنی دوم	تفاوت گروه سنی اول از دوم	سطح معناداری	
«انگار/ انگاری»	سال ۲۵-۱۵	سال ۲۶-۳۵	۰,۲۰۶	۰,۳۱۵	
		سال ۳۶-۴۵	۰,۳۷۰*	۰,۰۲۰	
		بالای ۴۵ سال	۰,۳۹۸*	۰,۰۱۱	
	سال ۳۵-۲۶	سال ۱۵-۲۵	سال ۲۵-۱۵	-۰,۲۰۶	۰,۳۱۵
		سال ۳۶-۴۵	سال ۳۵-۲۶	۰,۱۶۴	۰,۴۸۴
		بالای ۴۵ سال	سال ۴۵-۳۶	۰,۱۹۱	۰,۳۴۹
	سال ۴۵-۳۶	سال ۱۵-۲۵	سال ۲۵-۱۵	-۰,۳۷۰*	۰,۰۲۰
		سال ۲۶-۳۵	سال ۳۵-۲۶	-۰,۱۶۴	۰,۴۸۴
		بالای ۴۵ سال	سال ۴۵-۳۶	۰,۰۲۷	۰,۹۹۶
	بالای ۴۵ سال	سال ۱۵-۲۵	سال ۲۵-۱۵	-۰,۳۹۸*	۰,۰۱۱
		سال ۲۶-۳۵	سال ۳۵-۲۶	-۰,۱۹۱	۰,۳۴۹
		سال ۳۶-۴۵	سال ۴۵-۳۶	-۰,۰۲۷	۰,۹۹۶
سال ۲۶-۳۵		سال ۳۵-۲۶	-۰,۱۰۹	۰,۸۱۹	
سال ۳۶-۴۵		سال ۴۵-۳۶	-۰,۱۵۱	۰,۶۷۰	
بالای ۴۵ سال		سال ۴۵-۳۶	-۰,۴۹۷*	۰,۰۰۱	
«گمان می‌کنم»	سال ۲۵-۱۵	سال ۲۵-۲۵	۰,۱۰۹	۰,۸۱۹	
		سال ۳۶-۴۵	-۰,۰۴۲	۰,۹۸۶	
		بالای ۴۵ سال	-۰,۳۸۸*	۰,۰۰۷	
	سال ۳۵-۲۶	سال ۱۵-۲۵	سال ۲۵-۱۵	۰,۱۵۱	۰,۶۷۰
		سال ۲۶-۳۵	سال ۳۵-۲۶	۰,۰۴۲	۰,۹۸۶
		بالای ۴۵ سال	سال ۴۵-۳۶	-۰,۳۴۶*	۰,۰۳۶
	سال ۴۵-۳۶	سال ۱۵-۲۵	سال ۲۵-۱۵	۰,۴۹۷*	۰,۰۰۱
		سال ۲۶-۳۵	سال ۳۵-۲۶	۰,۳۸۸*	۰,۰۰۷
		سال ۳۶-۴۵	سال ۴۵-۳۶	۰,۳۴۶*	۰,۰۳۶

همان گونه که اطلاعات جدول (۸) نشان می‌دهد، میزان استفاده از تردیدنمای «انگار/ انگاری» در میان شرکت‌کنندگانی که بین ۱۵ تا ۲۵ سال سن دارند با هم‌تایان ۳۶-۴۵ ($P=0.02 < 0.05$) و بالای ۴۵ ساله‌شان ($P=0.011 < 0.05$) متفاوت است؛ اختلاف میانگین مثبت ۰,۳۷۰ با گروه سوم و اختلاف ۰,۳۹۸ با گروه آخر حاکی از آن است که گروه سنی ۱۵-۲۵ بیشتر از دو گروه مذکور از این «تردیدنما» استفاده می‌کنند. این در حالی است که، در مورد فعل قضاوتی «گمان می‌کنم»، شاهد تفاوت معناداری میان استفاده از این «تردیدنما» توسط گروه سنی بالای ۴۵ سال با سه گروه سنی دیگر هستیم: اختلاف میانگین کاربرد تردیدنمای مورد بحث برای هر سه گروه ۱۵-۲۵، ۲۶-۳۵ و ۳۶-۴۵-

۳۶ مثبت و معادل ۰,۴۹۷، ۰,۳۸۸ و ۰,۳۴۶ می‌باشد؛ به عبارت دقیقتر، افراد بالای ۴۵ سال که در تحقیق مشارکت داشته‌اند، بیشتر از سه گروه اول از تردیدهای «گمان می‌کنم» استفاده می‌کنند.

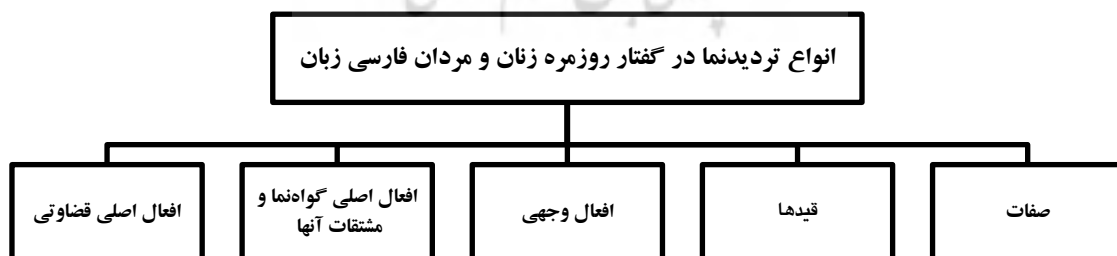
به منظور تکمیل این بخش، نتایج آزمون تعقیبی و مقایسه دو به دو برای گروه‌های سنی برای تردیدهای «می‌گن / مثل اینکه» نیز به شرح جدول (۹) گزارش می‌شود:

جدول ۸- مقایسه دو به دو استفاده از تردیدهای «می‌گن / مثل اینکه» در گروه‌های سنی مختلف

Table 9- two-by-two comparison of the hedge “Migan/Mesle Inke” between different age groups

سطح معناداری	تفاوت گروه سنی اول از دوم	گروه سنی دوم	گروه سنی اول	تردیدها
۰,۲۱۳	۰,۲۳۹	سال ۲۶-۳۵	سال ۱۵-۲۵	«می‌گن / مثل اینکه»
۰,۰۵۳	۰,۳۳۵	سال ۳۶-۴۵		
۰,۹۸۶	۰,۰۴۵	بالتر ۴۵ سال		
۰,۲۱۳	-۰,۲۳۹	سال ۱۵-۲۵	سال ۲۶-۳۵	
۰,۸۴۷	۰,۰۹۶	سال ۳۶-۴۵		
۰,۳۵۸	-۰,۱۹۴	بالتر ۴۵ سال		
۰,۰۵۳	-۰,۳۳۵	سال ۱۵-۲۵	سال ۳۶-۴۵	
۰,۸۴۷	-۰,۰۹۶	سال ۲۶-۳۵		
۰,۱۰۱	-۰,۲۹۰	بالتر ۴۵ سال		
۰,۹۸۶	-۰,۰۴۵	سال ۱۵-۲۵	بالای ۴۵ سال	
۰,۳۵۸	۰,۱۹۴	سال ۲۶-۳۵		
۰,۱۰۱	۰,۲۹۰	سال ۳۶-۴۵		
۰,۹۸۹	۰,۰۳۱	سال ۳۶-۴۵		
۰,۷۳۹	-۰,۱۰۳	بالتر ۴۵ سال		

طبق داده‌های جدول (۹) تفاوت معناداری در استفاده از تردیدهای «می‌گن / مثل اینکه» میان گروه‌های سنی مختلف وجود ندارد. در پایان این بخش، طبق یافته‌ها و تحلیل‌های آماری و همچنین، بر اساس اطلاعات حاصل از پیکره مورد بررسی، دسته‌بندی پیشنهادی برای انواع تردیدهای مورد استفاده در گفتار روزمره زنان و مردان فارسی زبان در قالب شکل (۱) ترسیم می‌گردد:

شکل ۱- دسته‌بندی پیشنهادی تردیدهای موجود در گفتار روزمره زنان و مردان فارسی زبان

Fig 1- The suggested categorization of hedges in the daily speech of Persian-speaking men and women

علاوه بر نتایج حاصل از پاسخ‌های شرکت‌کنندگان به پرسش‌های اجباری در پرسشنامه، از میان ۵۲۳ نفر، ۹۳ نفر نیز به پرسش بازی که در انتهای سوالات درج شده بود، پاسخ داده بودند. بسیاری از موارد ذکر شده در پاسخ‌ها در دسته‌بندی‌های چهارچوب نظری پژوهش جای می‌گیرند، اما درخصوص مقوله «اسامی»، هیچ نمونه‌ای در پاسخ‌ها مشاهده نشد. علاوه بر این، تعدادی از شرکت‌کنندگان از عبارت «انشالله» برای نشان دادن تردید استفاده کرده بودند و از آنجایی که این عبارت معادل جمله شرطی «اگر خدا بخواهد» در زبان فارسی است و معمولاً به همراه بیان مطالب و کارهایی که گوینده قصد انجام آنها را در زمان آینده دارد، به کار می‌رود، شاید بتوان آن را با اندکی تسامح در دسته «تردیدنماها» قرار داد، با این حال نمی‌توان با قاطعیت آن را در هیچ یک از دسته‌بندی‌های مورد نظر **هایلند** (1996) و **وارتالا** (2001) جای داد.

به منظور تبیین یافته‌های حاصل و اینکه به عنوان مثال چرا زن‌ها از دسته افعال گواه‌نما (انگاری) و مردها از دسته افعال قضاوتی (به گمانم) بیشتر استفاده می‌کنند، می‌توان علاوه بر انگیزه‌های شناختی و روانشناختی (میزان اعتماد به نفس، جایگاه و نقش اجتماعی زنان و مردان)، به انگیزه‌های کاربردشناختی از جمله «دیدگاه ادب» و «دیدگاه تسلط» و «تفاوت‌های نقشی» نیز اشاره کرد. مطابق با «دیدگاه تسلط»، مردان غالباً تمایل به بیان فردیت خود و رد کلام هستند و به همین دلیل این عامل را در کلام خود منعکس می‌کنند و به عنوان مثال، بیان من را با استفاده از عبارات «به گمانم» یا «به گمان من» می‌آورند؛ این در حالی است که زن‌ها که شاید ویژگی تسلط برایشان کمتر مطرح است، از بیان فردیت و قطعیت در کلام خود نیز پرهیز می‌کنند تا گفتار آنها مؤدبانه‌تر به نظر برسد. همچنین، به باور **هولمز** (2013) زنان بیشتر از مردان از پرسش‌های ضمیمه‌ای استفاده می‌کنند، اما نکته جالب این است که هر دو جنس اغلب برای نقش‌های متفاوتی از آنها بهره می‌گیرند، یعنی زنان بیشتر از مردان روی نقش ادب یا نقش احساس تأکید دارند و آن‌ها را به عنوان ابزار نمایانگر ادب به کار می‌برند؛ درحالی که مردان از پرسش‌های ضمیمه‌ای غالباً برای نشان دادن تردید استفاده می‌کنند.

و در مورد گروه‌های سنی مختلف نیز، تقریباً همین موضوع صادق است. همان‌طور که در جداول یافته‌های مربوط به رده سنی ملاحظه شد، گروه سنی ۱۵-۲۵ به طور کلی بیشتر از سایر گروه‌ها از عبارات تردیدنما استفاده می‌کنند و به لحاظ استفاده از نوع تردیدنماها نیز این گروه سنی بیشتر از طبقه «افعال گواه‌نما» استفاده می‌کنند؛ در حالی که گروه سنی بالای ۴۵ سال، بیشتر تمایل دارند که از «افعال قضاوتی» بهره بگیرند. به عبارت دقیق‌تر، به نظر می‌رسد با افزایش سن، تمایل به بروز میزان تسلط و بیان فردیت در افراد بیشتر می‌شود و لذا تمایل کمتری نسبت به استفاده از گواه‌نماها و در عوض تمایل بیشتری نسبت به استفاده از افعال قضاوتی را از خود نشان می‌دهند که به نوعی حاکی از مسئولیت‌گریزی بیشتر و تعهد کمتر نسبت به قطعیت و صدق کلام گوینده است.

۶. نتیجه‌گیری

در مقاله حاضر تلاش شد تا چگونگی استفاده از «تردیدنماها» در گفتار روزمره گویشوران زبان فارسی را با فرض آنکه «جنسیت» و «سن» بر کاربرد این مقوله زبانی تأثیر گذارند، بررسی کنیم. برای استخراج داده‌ها از تلفیقی از دسته‌بندی‌های ارائه‌شده توسط **هایلند** (1996) و **وارتالا** (2001) بهره بردیم. به منظور نیل به هدف پژوهش، پرسشنامه‌ای محقق-ساخته شامل نمونه‌هایی پرکاربرد از تردیدنماهای مستخرج از گفتار گویشوران و همچنین از رمان‌های منتخب فارسی، طراحی و به صورت تصادفی در اختیار ۵۲۳ نفر از فارسی‌زبانان قرار گرفت. از این تعداد شرکت‌کننده، ۵۰٫۴٪ را زنان و ۴۹٫۵٪ را مردان تشکیل دادند که در چهار گروه سنی ۱۵ تا ۲۵، ۲۶ تا ۳۵، ۳۶ تا ۴۵ و بالای ۴۵ سال دسته‌بندی شدند. ۲۰٫۶٪ درصد از پاسخ‌دهندگان، ۱۵ تا ۲۵ سال سن داشتند، ۳۱٫۹٪ به گروه سنی دوم متعلق بودند و دو گروه سنی آخر به ترتیب ۲۳٫۹٪ و ۲۳٫۵٪ از کل شرکت‌کنندگان را تشکیل دادند.

نتایج به‌دست‌آمده از تحلیل تک به تک نمونه‌های مورد سوال و پاسخ‌های شرکت‌کنندگان نشان داد که استفاده از تردیدنمای «انگار/انگاری» که متعلق به دسته «افعال گواه‌نما» می‌باشد، در زنان به صورت معناداری بیشتر از مردان بوده است. این در حالی است که، میزان به‌کارگیری تردیدنمای «گمان می‌کنم» از دسته «افعال قضاوتی» کاملاً برعکس است، یعنی در مردان به‌طور معناداری بیشتر از زنان بوده است و این تفاوت را با اشاره به انگیزه‌های کاربردشناختی و «دیدگاه تسلط» تبیین کردیم.

همچنین، پس از آنکه سطح معناداری آزمون تحلیل واریانس (F) برای تردیدنماهای «شاید»، «به‌نظرم/به‌نظر می‌رسد»، «انگار/انگاری»،

«گمان می‌کنم» و «می‌گن / مثل اینکه» کم‌تر از خطای ۵ درصد به دست آمد، آزمون تعقیبی توکی جهت مقایسه دو به دویی گروه‌های سنی در استفاده از این نوع تردیدنماها انجام شد، تا اختلاف میان گروه‌های سنی با یکدیگر مشخص شود. در ادامه، مشخص شد که میان استفاده از انواع تردیدنماها در سه دسته افعال «گواه‌نما»، «قضاوتی» و «وجهی» در گروه‌های سنی مختلف، تفاوت معناداری وجود دارد. به عبارت دقیقتر، نتایج این آزمون نشان داد که افراد گروه سنی ۱۵ تا ۲۵ سال بیشتر از دو گروه ۳۶-۴۵ و بالای ۴۵ سال، از تردیدنماهای «انگار / انگاری» و «به‌نظرم / به نظر می‌رسد» استفاده می‌کنند. همچنین، این گروه سنی بیشتر از هم‌تایان خود در گروه سنی آخر از فعل وجهی «شاید» برای نشان دادن تردید استفاده می‌کند. این در حالی است که، استفاده از فعل قضاوتی «گمان می‌کنم» برای نشان دادن تردید، در میان شرکت‌کنندگان بالای ۴۵ سال بیشتر از سه گروه سنی دیگر است. با این وجود، علیرغم تأثیر معنادار دو متغیر «سن» و «جنسیت» بر کاربرد برخی مصادیق نشان‌دهنده تردید در گفتار گویشوران فارسی‌زبان، این دو متغیر اجتماعی در مقیاس کلی اثر فاحشی بر کاربرد تردیدنماها در زبان فارسی نداشتند.

علاوه بر این، اگر به عنوان جمع‌بندی، نتایج پژوهش حاضر را با تحقیقات پیشین که در خصوص تردیدنماها انجام شده‌اند مقایسه کنیم، مشخص می‌شود که اغلب پژوهش‌های پیشین بر روی متون نوشتاری از جمله رمان‌ها و یا مقالات پژوهشی دانشگاهی صورت گرفته‌اند، به عنوان مثال نتایج مقاله «قلی‌فامیان و کارگر (۱۳۹۲)» حاکی از آن است که فراوانی نگرش‌نماهای منفی و یقین‌نماها در نقدهای مربوط به منتقدان مرد دو برابر این مقوله‌ها در متون مربوط به منتقدان زن است و به این ترتیب رویکرد جنسیت‌گرا در خصوص زبان و کاربرد آن تقویت می‌گردد. از طرفی، نتایج پژوهش نمازیان‌دوست و شفیعی (2018) و بختیاری و دهقانی (۱۳۹۲) نیز مؤید آن است که زنان بیشتر از مردان از تردیدنماها استفاده می‌کنند و بدین ترتیب، یافته‌های آن‌ها با دیدگاه «لیکاف» (1975) سازگار و همسو است؛ اما برخلاف پژوهش‌های مذکور، نتایج مقاله «امینه» (2019) در تضاد با آراء «لیکاف» (1975) بوده و حاکی از آن است که مردان نسبت به هم‌تایان زن، از تردیدنماها به میزان بیشتری استفاده می‌کنند. همچنین، در این پژوهش بافت، عامل مهمی در تعیین نوع و بسامد تردیدنماهای به کار رفته در گفتمان تلقی شده است.

یافته‌های پژوهش «لیویستکا» (2019) نیز ضمن تأکید بر عامل بافت، حاکی از آن است که تردیدنماهای خواننده-محور بالاترین فراوانی را دارند و وابسته به موضوع و بافت هستند. پژوهش «ونگ و تاتیانا» (2016) و «هولمز» (2013) از این حیث که به بررسی میزان فراوانی و طبقه‌بندی انواع تردیدنماها تحت تأثیر عامل جنسیت می‌پردازند، بیشترین شباهت را به پژوهش حاضر دارند. اما از طرفی دیگر، پژوهش نگارندگان از این حیث که اولاً، اولین تحقیق پیمایشی و میدانی است که با تمرکز بر گونه گفتار انجام شده است و دوماً، علاوه بر بررسی تأثیر عامل جنسیت بر کاربرد تردیدنماها، به بررسی تأثیر عامل سن نیز پرداخته است، کاملاً متفاوت است. علاوه بر این، نتایج حاصل از پژوهش حاضر برخلاف بسیاری از پژوهش‌های پیشین، مؤید دیدگاه «لیکاف» (1975) مبنی بر اینکه زنان بیشتر از مردان از تردیدنماها استفاده می‌کنند، نیست. بلکه، نکته بدیع و درخور توجه در نتایج پژوهش حاضر این است که زنان و مردان برای نقش‌های زبانی متفاوتی از طبقات مختلف تردیدنماها و با توزیع فراوانی متفاوت استفاده می‌کنند و این تفاوت‌ها علاوه بر عوامل جنسیت و سن، تا حدودی تحت تأثیر عوامل و انگیزه‌های روانشناختی و کاربردشناختی قرار دارند که در بخش تحلیل داده‌ها و بحث به آنها اشاره شد.

و در پایان، طبقه‌بندی و تحلیل تردیدنماهای مستخرج از پرسشنامه در پژوهش حاضر نشان داد که گویشوران زن و مرد فارسی‌زبان در گفتار روزمره خود از پنج دسته از تردیدنماهای موجود در چهارچوب نظری پژوهش، شامل: «افعال اصلی قضاوتی»، «افعال اصلی گواه‌نما/مشتقات آنها»، «قیدها»، «افعال وجهی» و «صفات» استفاده می‌کنند.

پیشنهاد پژوهشی

پژوهش حاضر صرفاً به بررسی تأثیر «جنسیت» و «سن» گویشوران فارسی‌زبان بر کاربرد تردیدنماها در گفتار روزمره پرداخته است و به دلیل محدودیت فضا و حجم مقاله، نقش و میزان تأثیر سایر عوامل و متغیرهای اجتماعی، مانند «میزان تحصیلات» و «فرهنگ محلی/جغرافیایی» گویشوران بر کاربرد این مقوله زبانی مورد بررسی قرار نگرفت. با توجه به اهمیت و نقش دو عامل مذکور، نگارندگان پیشنهاد می‌کنند که در پژوهش‌های آتی به بررسی میزان تأثیر این دو متغیر اجتماعی بر کاربرد این مقوله زبانی و یا کاربرد سایر مقوله‌های زبانی مورد نظر لیکاف و هولمز که در بخش مقدمه مطرح شد، پرداخته شود.

منابع فارسی

- تسلیمی بخش، فهیمه و احسان چنگیزی. (۱۳۹۹). روند دستوری شدگی انگار/انگاری. *پژوهش‌های زبانی* ۱۱(۲)، ۴۹-۷۲.
- قلی فامیان، علیرضا و مریم کارگر. (۱۳۹۲). تحلیل مقالات نقد کتاب‌های زبان‌شناسی ایران بر اساس الگوی فراگفتمان هایلند. *نشریه پژوهش‌های زبان‌شناسی* ۵(۲)، ۳۷-۵۲.
- محمودی بختیاری، بهروز و مریم دهقانی. (۱۳۹۲). رابطه زبان و جنسیت در رمان معاصر فارسی: بررسی شش رمان. *زن در فرهنگ و هنر (پژوهش زنان)* ۵(۴)، ۵۵۶-۵۴۳.
- میردهقان، مهین ناز و آوا ایمانی. (۱۳۹۱). تفاوت‌های جنسیتی زبانی در به کارگیری دایره واژگان فارسی در چهارچوب تکامل رشد ارتباطی: بررسی موردی در دو کودک دوقلو. *جستارهای زبانی*، ۳(۱)، ۱۹۳-۲۲۳.

References

- Amine, W. (2019). A gender-based study of hedging in selected TV interviews in Arabic: A new approach to hedging. *CDELT Occasional Papers in the Development of English Education* 66(2), 623-647. doi: 10.21608/opde.2019.126889.
- Amouzadeh, M., and Zareifard, R. (2019). Interactional metadiscourse of gender in Persian: The case of conference presentations. *Pragmatics and Society* 10(4), 512-537. Doi.org/10.1075/ps.16049.
- Brown, P., and Levinson, S. (1987). *Politeness: Some universals in language usage*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Coates, J. (1998). *Language and Gender: A reader*. Oxford: Oxford University Press.
- Gholi Famian, A., and Kargar, M. (2013). The analysis of book review Articles in Iranian linguistics journals based on Hyland's metadiscourse model. *Journal of Researches in Linguistics* 5(9), 52-37. [In Persian]
- Hayward, M. (2003). Are texts recognizably gendered? an experiment and analysis. *Poetics* 31, 87-101.
- Holmes, J. (2013). *An Introduction to Sociolinguistics* (4th ed.). London: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315833057>.
- Hyland, K. (2005). Stance and engagement: A model of interaction in academic discourse. *Discourse Studies* 7(2), 173-192.
- Hyland, K. (1998). *Hedging in Scientific Research Articles*. Netherland: John Benjamins Publishing Company.
- Hyland, K. (1996). Talking to the academy: Forms of hedging in science research articles. *Written Communication* 13(2), 251-281.
- Lakoff, G. (1973). Hedges: A study in meaning criteria and the logic of fuzzy concepts. *Journal of Philosophical Logic* 2(4), 458-508.
- Lakoff, R. (1975). *Language and Woman's Place*. New York: Harper & Row.
- Lakoff, R. T., and Bucholtz, M. (2004). *Language and Woman's Place: Text and Commentaries*. Oxford: Oxford University Press.
- Livytska, I. (2019). The use of hedging in research articles on applied linguistics. *Journal of Language and Cultural Education* 7(1), 35-53. <https://doi.org/10.2478/jolace-2019-0003>
- Mahmoodi-Bakhtiari, B., and Dehghani, M. (2014). The relationship of language and gender in the contemporary Persian novels: A study of six works. *Journal of Woman in Culture Arts* 5(4), 543-556. doi: 10.22059/jwica.2014.50244. [In Persian]
- Mirdehghan M., and Imani, A. (2012). Gender differences in the usage of farsi lexicon within CDI framework: A case study in a pair of twins. *Language Related Research* 3(1), 193-223. [In Persian]
- Namazandost, E., and Shafiee, S. (2018). Gender differences in the use of lexical hedges in academic spoken language among Iranian EFL learners: a comparative study. *International Journal of Research in English Education (IJREE)* 3(4), 63-80.
- Poynton, C. (1989). *Language and Gender: Making the Difference*. Australia: Deakin University Press.
- Samaie, M., Khosravian, F., and Boghayeri, M. (2014). The frequency and types of hedges in research article introductions by Persian and English native authors. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 98, 1678-1685. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.03.593>.
- Tasalli Bakhsh, F., and Changizi, E. (2021). Grammaticalization process of engâr / engâri. *Language Research* 11(2), 49-72. doi: 10.22059/jolr.2020.295879.666571. [In Persian]
- Varttala, T. (1999). Remarks on the communicative functions of hedging in popular scientific and specialist research articles on medicine. *English for Specific Purposes* 18(2), 177-200. [https://doi.org/https://doi.org/10.1016/S0889-4906\(98\)00007-6](https://doi.org/https://doi.org/10.1016/S0889-4906(98)00007-6).
- Varttala, T. (2001). *Hedging in Scientifically Oriented Discourse. Exploring Variation According to Discipline and Intended Audience* PhD Dissertation. Tampere University Press.
- Wang, S.-P., and Tatiana, K. (2016). Corpus research on hedges in linguistics and EFL journal papers. *International Journal of Education*, 9(1), 45-52.

